

PSIHOLOGIE • PSIHOTERAPIE

Colecție coordonată de
Simona Reghintovschi

Otto F. Kernberg

Tulburări grave ale personalității

Strategii psihoterapeutice

Traducere din engleză de

Adriana Bâlbă

Editori:
SILVIU DRAGOMIR
VASILE DEM. ZAMFIRESCU
Director editorial:
MAGDALENA MĂRCULESCU
Redactori:
SIMONA REGHINTOVSCI
VICTOR POPESCU
Coperta:
FABER STUDIO (MAGDA RADU)
Director producție:
CRISTIAN CLAUDIU COBAN
Dtp:
OFELIA COȘMAN
Corectură:
RODICA PETCU
EUGENIA URSU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

KERNBERG, OTTO

Tulburări grave ale personalității / Otto F. Kernberg;

trad.: Adriana Bălbă. - București: Editura Trei, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-973-707-865-0

I. Bălbă, Adriana (trad.)

616.89-008.485

Titlul original: Severe Personality Disorders: Psychotherapeutic Strategies

Autor: Otto F. Kernberg

Copyright ©1984 by Yale University, © 1986 by Otto F. Kerneberg

Copyright © Editura Trei, 2014

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

e mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN: 978-973-707-865-0

Cuprins

15	<i>Prefață</i>
17	<i>Mulțumiri</i>

Partea I. Considerații privind diagnosticul

25	<i>Capitolul 1. Diagnosticul structural</i>
27	Structurile psihice și organizarea personalității
30	Interviul structural ca metodă de diagnoză
37	Caracteristicile structurale ale organizării borderline a personalității
37	Simptomele descriptive ca probe „prezumtive“
40	Lipsa integrării identității: sindromul difuziei identității
45	Mecanismele de apărare primitivă
49	Testarea realității
51	Manifestări nespecifice ale slăbiciunii Eului
55	Lipsa integrării Supraeului
55	Caracteristicile genetice și dinamice ale conflictelor pulsionale
59	Concluzii
64	<i>Capitolul 2. Interviul structural</i>
69	Faza inițială a interviului structural
79	Etapa de mijloc a interviului structural
79	Organizarea nevrotică a personalității

6	84	Organizarea borderline a personalității
	90	Organizarea psihotică a personalității
	96	Sindroamele organice cerebrale acute și cronice
100		Faza finală a interviului structural
101		Câteva considerații suplimentare privind atitudinea intervievatorului
105		<i>Capitolul 3. Diagnosticul diferențial la adolescenți</i>
105		Considerații generale privind diagnosticul
108		Vignete
119		Patologia narcisică în adolescență
130		<i>Capitolul 4. Tulburări de personalitate ale vârstnicilor</i>
144		<i>Capitolul 5. Dificultăți în clasificarea tulburărilor de personalitate</i>
175		Partea a II-a. Terapia personalităților borderline
177		<i>Capitolul 6. Psihoterapia expresivă</i>
177		Fundamente teoretice
184		Tehnica psihoterapiei expresive
186		Interpretarea
187		Menținerea neutralității tehnice
188		Analiza de transfer
189		Îndrumări în gestionarea transferului
194		Considerații privind prognosticul
196		Un studiu de caz
201		<i>Capitolul 7. Gestionarea transferului în psihoterapia expresivă</i>
221		Ilustrări clinice
233		<i>Capitolul 8. Psihoterapia expresivă cu adolescenții</i>
237		Psihoterapia expresivă și structurile familiale
241		Patologia borderline și obiectivele de dezvoltare

	în adolescență
245	Tipuri de gestionare a acting out-ului
249	Exemple clinice
249	Transformarea în cadrul transferului a unei relații de obiect parțial în acțiuni
252	<i>Acting out</i> -ul ca acumulare de sensuri
255	Izolarea comunicării cu sens în cadrul unui <i>acting out</i> cronicizat în transfer
257	Funcția centrală a terapeutului ca polaritate diadică și pericolele <i>acting out</i> -ului din contratransfer
259	<i>Capitolul 9. Psihoterapia suportivă</i>
265	Obiectivele terapiei și responsabilitățile pacienților
268	Concepții greșite
272	Tehnicile de bază
280	Stadiile inițiale ale terapiei
283	Gestionarea transferului
287	Mecanismele schimbării
289	<i>Capitolul 10. Indicații și contraindicații pentru utilizarea terapiilor de orientare psihanalitică</i>
290	Psihanaliza
292	Psihoterapia expresivă
295	Psihoterapia suportivă
299	Contraindicații generale pentru tratamentul de orientare psihanalitică
300	Revizuirea tipurilor de tratament
302	Recomandări pentru spitalizare
309	Partea a III-a. Personalitățile narcisice: teorie și terapie clinice
311	<i>Capitolul 11. Abordările narcisismului din perspectiva psihanalizei contemporane</i>
311	O abordare kleiniană

8	316	Kohut și psihologia sinelui
	327	Abordarea relațiilor de obiect din perspectiva psihologiei Eului
	332	Aspecte clinice
	340	<i>Capitolul 12. Strategiile tehnice în terapia personalităților narcisice</i>
	343	Apărări caracteriologice secundare
	343	Rezistențele caracterului „ca-și-cum”
	344	Episoadele micropsihotice paranoide
	345	Problema beneficiului secundar și primar
	346	Sadismul caracterologic
	346	Regresia severă ca apărare caracterologică: personalitatea „ternă”
	348	Stadiile avansate ale terapiei
	357	Psihoterapia suportivă cu personalitățile narcisice
	361	<i>Capitolul 13. Analiza de caracter</i>
	363	Vignetă clinică
	373	Strategii în analiza de caracter
	383	Considerații metapsihologice
	389	<i>Capitolul 14. Sinele, Eul, afectele și pulsuniile</i>
	389	Eul și sinele
	389	Probleme privind terminologia
	395	Probleme la nivelul dezvoltării
	401	Forțe motivaționale: pulsuni, afecte și relații de obiect
	409	Partea a IV-a. Regresiile grave: Diagnostic și terapie
	411	<i>Capitolul 15. Impedimentele tratamentului</i>
	416	Nerăbdarea din „aici-și-acum”
	419	Focalizarea asupra obiectivelor legate de durată și tratament
	420	Focalizarea pe distrugerea realității externe

421	Interpretările iubirii disociate și ale grijii disociate	9
424	Beneficiul secundar al terapiei	
425	Toleranța terapeutului la agresivitate	
427	Funcția de susținere a terapeutului	
432	<i>Capitolul 16. Diagnosticarea și managementul clinic în cazul</i>	
	<i>pacienților cu potențial de suicid</i>	
432	Diagnosticarea	
432	Severitatea clinică a depresiei	
435	Tulburări afective majore suprapuse organizării	
	borderline a personalității	
435	Automutilarea cronică și suicidul ca „mod de viață”	
439	Managementul clinic	
449	<i>Capitolul 17. Contratransferul, regresia tranferențială</i>	
	<i>și incapacitatea de a depinde de analist</i>	
449	Dimensiuni ale contratransferului	
450	„Domeniul” contratransferului	
451	Dimensiunea temporală	
453	Contratransferul și severitatea patologiei pacientului	
455	Contratransferul și regresia tranferențială	
459	Contratransferul și incapacitatea de a depinde de analist	
459	Trăsături clinice	
461	Impactul asupra analistului	
463	Abordarea terapeutică	
467	<i>Capitolul 18. Aspectele clinice ale patologiei severe</i>	
	<i>a Supraeului</i>	
469	Considerații teoretice	
471	Considerații clinice	
471	Nivelurile patologiei Supraeului	
472	Personalitatea antisocială	
474	Personalitatea narcisică cu un comportament	
	antisocial egosintonic	
478	Nesinceritatea în transfer	

10	481	Negarea responsabilității morale
	487	Trăsături contradictorii ale Eului și Supraeului, ca parte a patologiei borderline
	488	Comportamentul antisocial care exprimă sentimentul inconștient de vinovăție
	492	<i>Capitolul 19. Regresia paranoidă și narcisismul malign</i>
	493	Descrieri clinice
	493	Regresia paranoidă
	494	Autodistructivitatea ca triumf asupra analistului
	499	Lipsa onestității din transfer
	501	Exprimarea directă a triumfului sadic asupra analistului
	503	Considerații teoretice
	512	Considerații tehnice
	529	Partea a V-a. Tratamentul în condiții de spitalizare
	531	<i>Capitolul 20. Concepții divergente privitoare la tratamentul prin spitalizare al psihopatologiilor severe</i>
	531	Contribuțiile psihanalitice la tratamentul spitalizat
	532	Punctul de vedere al lui Sullivan
	534	Abordarea psihologiei Eului
	537	Abordarea relațiilor de obiect din perspectiva psihologiei Eului
	540	Abordări sociologice
	544	Psihiatrie comunitară, dezinstituționalizare și transinstituționalizare
	548	O privire de ansamblu contemporană asupra tratamentului psihiatric din spital
	555	<i>Capitolul 21. Comunitatea terapeutică: model de tratament spitalicesc pentru psihopatologiile severe</i>
	555	Presupoziții fundamentale
	560	Comunitatea terapeutică și structura care o înglobează

565	Activarea proceselor regresive de grup	11
568	Factori intrapsihici versus factori interpersonal	
577	<i>Capitolul 22. Tratatamentul spitalizat pe termen lung al</i> <i>patologiilor severe borderline și narcisice</i>	
585	Procedee, obiective și tehnici ale tratamentelor în grup	
589	Grupurile centrate pe sarcină	
590	Ședințele echipei	
591	Întâlnirile axate pe experiențele de viață	
592	Psihoterapia de grup	
594	Întâlnirile comunității	
599	Cerințele administrative	
603	<i>Bibliografie</i>	

În memoria părinților mei

Leo și Sonia Kernberg

și

în memoria profesorului și prietenului meu

Dr. Carlos Whiting D'Andurain

Prefață

În realizarea acestei cărți am urmărit două obiective. Primul este prezentarea unei continuări a descoperirilor și ideilor cuprinse în cartea mea anterioară, punând accentul pe aspectele referitoare la diagnosticul și tratamentul cazurilor grave de patologii borderline și narcisice. Al doilea obiectiv este explorarea altor contribuții recente privind aceste abordări din punctul de vedere al psihiatriei clinice și al psihanalizei și revizuirea lor, trecându-le prin filtrul gândirii mele. O preocupare majoră oglindită pe tot cuprinsul cărții este de a releva importanța clinică a formulărilor mele teoretice și, în mod particular, de a-i oferi clinicianului mijloace tehnice pentru a diagnostica și trata un caz dificil.

În acest scop, mai întâi voi încerca să reduc confuzia dintr-un domeniu mai dificil, descriind o metodă specifică de diagnostic diferențial și o tehnică de a conduce ceea ce eu numesc un interviu diagnostic structurat. De asemenea, stabilesc relații între această tehnică și criteriul pentru prognosticul și tipul de tratament cel mai potrivit pentru fiecare caz.

Apoi voi detalia strategiile de tratament pentru pacienții borderline, acordând atenție specială celor mai grave cazuri. În această secțiune a cărții voi include o examinare sistematică

16 a psihoterapiei expresive și suportive, ambele provenind din abordarea psihanalitică.

În câteva capitole consacrate tratamentului patologiei narcisice voi insista asupra dezvoltărilor de tehnică pe care le-am considerat utile în abordarea rezistențelor de caracter severe și pervazive.

O altă arie problematică prezentă în tratament este conduita față de un pacient care nu răspunde la tratament, adică față de pacientul dificil: cum să faci față obstacolelor din terapie; cum să gestionezi pacienții care amenință cu obstinație că se sinucid; cum să-i distingi printre pacienții antisociali pe cei tratabili și pe cei netratabili; cum să răspunzi pacienților cu regresie paranoidă în transfer care pare să devină psihotică. Acestea sunt câteva dintre întrebările tratate în partea a patra a cărții.

În sfârșit, voi oferi un model de tratament în spital, inspirat de modelele mai vechi de comunitate terapeutică, dar puțin diferit de acestea, pentru pacienții care au nevoie de spitalizare de lungă durată.

Această carte este, deci, dedicată aspectelor clinice. Scopul meu este de a oferi psihoterapeutului și psihanalistului un vast arsenal de tehnici psihoterapeutice specifice. În același timp, sprijinindu-mă pe contextul unor date clinice relevante, urmez contribuțiile mele teoretice precedente privind psihopatologia Eului slab și a identității difuze și elaborez noi ipoteze privind patologia Supraeului sever. În cele din urmă, acest volum conține ultimele dezvoltări din psihologia Eului și din teoria relațiilor de obiect.

Mulțumiri

Elaborările teoretice la care făceam referire în prefață se bazează în mare măsură pe lucrările regretatei Edith Jacobson. Formularile sale, alături de explorarea creativă și aplicarea acestor idei de către Margaret Mahler în studiul asupra dezvoltării copilului, continuă să inspire modul meu de gândire.

Un mic grup de distinși psihanaliști, și prieteni apropiați, nu au încetat să îmi aducă critici stimulative dar încurajatoare, pe care le-am găsit inestimabile. Aș dori să-i mulțumesc în mod special doctorului Ernst Ticho alături de care lucrez de douăzeci și doi de ani și doctorilor Martin Bergmann, Harold Blum, Arnold Cooper, William Grossman, Donald Kaplan, Paulina Kernberg și Robert Michels, toți cei care nu numai că au oferit o parte generoasă din timpul lor, dar, de asemenea, mi-au împărtășit liber și energic dezacordul lor și au subliniat care sunt inadvertențele formulărilor mele.

Mulțumesc, de asemenea, doctorilor William Frosch și Richard Munich pentru revizuirea critică a perspectivei mele asupra tratamentului în spital și asupra terapiei de grup și doctorilor Ann Appelbaum și Arthur Carr pentru răbdarea lor fără limite față de întrebările mele, cu ajutorul cărora am reușit să îmi exprim mai precis ideile. În sfârșit, mulțumesc doctorului

18 Malcolm Pines, care m-a încurajat în critica mea asupra terapiei de grup, și doctorului Robert Wallerstein pentru critica atentă concepției mele în ceea ce privește psihoterapia suportivă.

Doctorii Stephen Bauer, Arthur Carr, Harold Koenigsberg, John Oldham, Lawrence Rockland, Jessie Schomer și Michael Selzer de la Westchester Division din New York Hospital, au contribuit la dezvoltarea metodologiilor diagnosticului clinic implicate în diagnosticul diferențial în cazul organizării borderline a personalității. Mai recent, ei, împreună cu doctorii Ann Appelbaum, John Clarkin, Gretchen Haas, Paulina Kernberg și Andrew Lotterman au contribuit la definițiile operaționale a diferențelor dintre metoda expresivă și metoda suportivă de tratament în cadrul unui proiect de cercetare asupra psihoterapiei afecțiunilor borderline. Îmi exprim gratitudinea față de toate aceste persoane. Ca mai înainte, țin să îi absolv de orice responsabilitate cu privire la formulările mele pe toți acești prieteni, profesori și colegi.

Sunt profund recunoscător doamnei Shirley Grunenthal, domnișoarei Louiss Taitt și doamnei Jane Carr care, cu foarte mare răbdare, au dactilografiat, revizuit, corectat și organizat interminabilele variante ale manuscrisului. Doamna Jane Carr, în mod special, care s-a alăturat recent echipei noastre, a demonstrat o atitudine remarcabilă în rezolvarea sarcinilor sale. Mulțumesc, de asemenea, doamnei Lillian Wahrow, bibliotecar la Westchester Division of New York Hospital, și personalului său, doamnei Marilyn Bottjer și doamnei Marcia Miller care mi-au oferit un foarte mare ajutor în cercetarea bibliografică. În final, să mai spun că domnișoara Anna-Mae Artim, asistenta mea administrativă, încă o dată a făcut posibil imposibilul. A asigurat coordonarea activității editoriale și pregătirea manuscrisului și

a știut să prevină și să evite numeroase probleme posibile și, în felul său prietenos, dar riguros, a reușit să urmărească respectarea termenelor-limită, astfel încât cartea să ajungă la bun sfârșit.

Lucrând pentru prima dată atât cu redactorul meu din ultimii ani, domnișoara Natalie Altman, cât și cu redactorul de la Yale University Press, domnul Gladys Topkis, m-am simțit într-o situație privilegiată de a-mi fi urmărite și controlate la fiecare pas eforturile pentru a-mi exprima gândurile clar, într-o engleză acceptabilă. În acest proces, adesea i-am suspectat că știu mai multe despre psihanaliză, psihiatrie și psihoterapie decât știu eu. Nu pot exprima cât de recunoscător le sunt amândurora.

Mulțumesc celor care mi-au acordat permisiunea de a retipări textele din următoarele capitole:

Capitolul 1: Text adaptat după „The Structural Diagnosis of Borderline Personality Organisation” în *Borderline Personality Disorders*, coord. de P. Hartocollis, 1977, pp. 87–122. Publicat cu acordul International Universities Press.

Capitolul 2: Text adaptat după „Structural Interviewing”, *Psychiatric Clinics of North America*, 4:1, pp. 169–95, 1981; cu acordul editorului.

Capitolul 3: Text adaptat după „The Diagnosis of Borderline Conditions in Adolescence”, *Adolescent Psychiatry*, 6 (1978): pp. 298–319. Copyright © 1978 aparținând The University of Chicago Press.

Capitolul 4: Text adaptat după „The Fate of Personality Disorders in Old Age”, în *Psychodynamic Research Perspective on Development, Psychopathology and Treatment in Later Life*, coordonat de N.E. Miller și G.D. Cohen (sub tipar). Publicat cu acordul editurii International Universities Press.

- 20 Capitolul 6: Text adaptat după „The Psychotherapeutic Treatment of Borderline Personalities“, în *Psychiatry Update: Volume I*, coord. de L. Grinspoon. Washington, DC: American Psychiatric Association Press, Inc., 1982. Copyright 1982 American Psychiatric Association. Text utilizat cu acordul editorului.
- Capitolul 7: Text adaptat după „Contrasting Approaches to the Psychiatric of Borderline Conditions“, în *New Perspectives on Psychotherapy of Borderline Adult*, coord. de J.F. Masterson, 1978, pp. 77–104. Publicat cu acordul editurii Brunner/Mazel.
- Capitolul 8: Text adaptat după „Psychoanalytic Psychotherapy with Borderline Adolescents“, *Adolescent Psychiatry*, 7 (1979): pp. 294–321. Copyright 1979 aparținând University of Chicago. Publicat cu acordul University of Chicago Press.
- Capitolul 9: Text adaptat după „Supportive Psychotherapy with Borderline Conditions“, în *Critical Problems in Psychiatry*, coord. de J.O. Cavenar și H.K. Brodie, 1982, pp. 180–202. Publicat cu acordul editurii J.B. Lippincott Company.
- Capitolul 12: Text adaptat după „An Ego Psychology and Object Relations Approach to the Narcissistic Personality“, în *Psychiatry Update: Volume I*, ed. L. Grinspoon. Washington, DC: American Psychiatric Association Press, 1982. Copyright 1982 American Psychiatric Association. Text utilizat cu acordul editorului.
- Capitolul 13: Text adaptat după „Object Relations Theory and Character Analysis“ în *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31 (1983): 247–272. Publicat cu acordul Journal of American Psychoanalytic Association.
- Capitolul 14: Text adaptat după „Self, Ego, Affects and Drives“, *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 30 (1982):